

1907.00.00

GEDENKT DE GEVANGENEN

Velen buiten de gevangenis voelen een grote afstand als het om gevangenen gaat. En nogal eens wordt de vraag gesteld of aandacht wel op zijn plaats is, "want ze zitten er tenslotte niet voor niets". En weer anderen zeggen "ze hebben het al veel te goed. Laten ze maar eens wat meer aandacht aan de slachtoffers van misdrijven besteden. Daar wordt niets voor gedaan". De gemeente van Christus echter kan niet aan gevangenen voorbijgaan. Want betrokkenheid op gevangen medemensen heeft te maken met het hart van de bijbelse boodschap.

Ik ben in de gevangenis geweest....

Een bekend motief voor het kerkewerk in de gevangenis wordt gevonden in een woord van Jezus: "Ik ben in de gevangenis geweest en gij zijt tot mij gekomen" (Mattheus 25:36). Communicatie met gevangenen is dus een teken van een levend geloof. Nu wordt er wel eens gesteld dat Jezus zich hier enkel identificeert met het lot van zijn eigen discipelen. Ik denk dat het onjuist is om hier een beperking te maken. Zeker zal Jezus zich aantrekken wat zijn directe volgelingen overkomt. Maar in het licht van het geheel van de bijbelse verkondiging moet toch worden gesteld dat de christelijke gemeente nooit exclusief naar binnen gekeerd, maar voluit open naar buiten gericht is. De gelovigen worden altijd weer opgeroepen de grenzen van de eigen gemeenschap over te gaan. Om in de wereld iets te laten zien van de mensenliefde van God.

Gedenkt de gevangenen.....

Een ander woord uit het Nieuwe Testament is te vinden in Hebreëën 13:3. In de vertaling van het Nederlands Bijbelgenootschap staat er "Denkt aan de gevangenen, alsof gij met hen gevangen waart". Ook kan wel worden vertaald als "Gedenkt de gevangenen als medegevangenen". Daarbij is het woordje 'gedenken' veelzeggend. Het betekent veel meer dan even 'denken aan'. 'Gedenken' is in de bijbel een woord van heil. Het staat in tegenstelling tot woorden als 'vergeten' en 'wegwissen'. En het heeft heel direct te maken met het concrete ~~leven~~ leven. Als God mensen gedenkt dan brengt Hij een ommekeer in hun levenssituatie. Hij schept toekomst in de toekomstloosheid. Zo lezen we in het Oude Testament dat God Rachel, die zonder kinderen is, gedenkt en dat zij een zoon baart.

Het gedenken van God komt voluit tot uitdrukking in het komen van de Messias.

Ook mensen doen een beroep op het gedenken van God als zij in uitzichtsloze omstandigheden verkeren. Zo vraagt één van de medegekruisigden aan Jezus: "Gedenk mijner, wanneer gij in uw Koninkrijk komt" (Lk 23:43).

Wederkerigheid : geloven mét gevangenen

Een belangrijke karakterisering krijgt het "gedenkt de gevangenen" in de toevoeging 'als medegevangenen'. Het hier gebruikte woordje 'als' scheidt een relatie. Het is een correlatief woord.

Dat wil zeggen dat het gaat om mensen die in wederkerigheid op elkaar betrokken zijn. Daarom kan het in de gevangeniskerk nooit om eenrichtingsverkeer gaan. Daar is sprake van als mensen van buiten naar de gevangeniskerk komen om gevangenen te bekeren. Of proberen hen van hun schuld te overtuigen. Zo kan het niet. Het gaat niet om "het geloof te brengen aan gevangenen", maar om "te geloven mét gevangenen". Dat betekent dat mensen elkaar evenmenselijk ontmoeten als elkaars zusters en broeders. En zo proberen zij samen een gemeenschap te vormen, waarin de-één-de-ander tot zijn recht laat komen. Het gaat dus om tweerichtingsverkeer. En dat kan ook door de kerkgangers van binnen en buiten worden gevoeld. Zoals iemand in de gevangenis me eens zei: "ik ga op zondag altijd naar de kerk omdat ik daar in het contact met de mensen van buiten het gevoel heb dat ik mens ben". En een vrijwilliger van buiten zei: "in die gespreksgroepen kom ik vooral voor mezelf, omdat ik daar veel dingen van geloof en leven dieper ben gaan verstaan".

Op verzoening gericht

Dader en slachtoffer kunnen nogal eens tegenover elkaar ter sprake worden gebracht. De criminoloog prof.dr. Herman Bianchi wijst er in zijn werk op dat het in het recht altijd moet blijven gaan om het herstel van de gebroken relatie tussen dader en slachtoffer. Hij beroept zich daarbij vooral op het Oude Testament. Daar worden de conflicten gesteld tussen degenen die ze betreffen. En niet tussen de dader en een institutionele autoriteit. In dat verband is van belang het asyl dat men kon krijgen in vrijsteden. Van daaruit konden de geschillen worden beslecht. Bianchi pleit ervoor om ook

bij ons tot een rechtsstelsel te komen waarin dader en slachtoffer beiden een plaats hebben en waarin ook geschilbeslechting tussen hen kan functioneren.

De vraag naar de schuld.

Gevangenen worden nogal eens gezien als mensen van wie het leven -anders dan het leven van de mensen buiten de gevangenis- vooral gekarakteriseerd wordt door schuld en tekort. Zij zijn dan de zondaren bij uitstek. Het motief voor het gevangenispastoraat ligt echter niet in enigerlei negatieve verbijzondering van het mens-zijn van een gevangene. Dat wordt ook duidelijk als onderscheid wordt gemaakt tussen schuld en juridische zin (als overtreding van een norm) en schuld in religieuze zin (als schending van een persoonlijke band, namelijk het uittreden uit het verbond met God). Het zal duidelijk zijn dat de vraag naar de schuld in religieuze zin iedere mens betreft en niet specifiek iemand in de gevangenis.

Het gaat om mensen

In de gevangeniskerk gaat het erom gaan ontdekken wie ze mogen zijn in relatie tot God en tot anderen. Dat betekent altijd weer dat mensen mogen leren dat ze meer zijn dan het delict waarvoor ze ingesloten zijn. Prof. Furet spreekt over gevangenen als "mensen die van Godswege niet vrijgesteld zijn van het mens-zijn in de wereld". Zo gaat ook in de gevangeniskerk het geloven in God samen met het geloven in mensen !

J.D.W. Eerbeek